

TANDORI DEZSŐ

...szellős „ottlikológia...”

Thimár Attila könyvéhez;

„Budának szemtanúja vagyok”

TANDORI DEZSŐ (1938) Budapest

Elvégezhető-e a feladat, nevezetesen az adott feltételek „mellett”, vagyis hogy e dolgozat szerzője a Thimár-mű szereplője. Talán el; mert kizárólagossággal érvényesülni fog a kínos optimum, hogy amit Tándori Dezsőről mint itteni szereplőről tudni akar (és fog) az Olvasó, keresse meg az elemzett könyvben, vagy nem is, a dolgozat tárgytemájában. Kárpótlásul, remélhetőleg, adódik megannyi *kapcsolatelemzés*, nekem (az írás szerzőjének) is újdonság-eséllyel. És most: rajta.

Induljunk a könyv címlapjánál. Légiesen könnyed, „tavaszi” a képen a böhöm Ottlik-szülőház. Bravúr a jelenléte. A Thimár-könyv maga (ld. a hátlapot) a *tisztelet és a szeretet* korrekt-szívügyében létezik, végig. Célszerű, kellően érzékeny és tárgyias felosztással. A párbeszéddel oldódó vég: el is vártuk...

Ami mármost engem illet, nem tudok a szellősség megállapításánál összefoglalóbbat – Thimár jeles „kedvence” az ottliki hajónapló; ott fújhat-lenghet, így tréfálok, a szél. Nem tréfa a hajós feljegyzések egyetlen eleme sem pedig; aki látta az igen idős Ottlikot imbolyogva járni elhagyatottan, „özvegyen” (!), tudja, mi az *Iskola*-teljesség, a *Próza*-magabiztosság, a *Minden megvan*-ómodiság fájdalom-kontrasztja: a hajónapló. Magam is mind erősebben érzem: ide jutunk (így v. másképp) – és *addig* is és *akkor* is.

De hadd térjek rá a klasszikus Ottlik-élményre. A magaméra. Mely Ottlikról *lény-kép*. Talán túl sokszor is megírtam, milyen csodajegyű volt első találkozásom Ottlik Gézával – Nemes Nagy Ágnesék otthonában. KI EZ? ki ő? Majd a *Hajnali háztetők* okker-címlapja az elsőéves egyetemista Kossuth Lajos utcájának könyveskirakatában. Milyen volt az első olvasás egy kis balatoni vasútállomás téli félhomályán. Az első levés lelkesen a még-sosem-láttam *jelenés* (e próza!) „bűvöletében”. Az első levél még az ötvenes évek legvégén (!!), elemzőmunka-félém, s erre barátságunk kezdete. Hogy a tanítványa lettem, majd atlétikai pályákra járó ifjú cimborája. Milyen volt Ottlik dolgozószobája, felesége társaságában a kis nappali, milyen volt könyvet kölcsönözni tőle, hogyan kötötte a lelkemre, ne csak Carrt, Christie-t stb. olvassak angolul, de Salingert is, Faulknert is. Milyen volt, ahogy Gyöngyi (a felesége) és ő is megpróbált rávenni huszon-aligvalahány éves koromban a műfordításra. (S ez Géher tanár úr és társai segítségével sikerült is.) Milyen volt, hogy megismerhettem és evidenciásan megszerettem Waugh nagymester prózáját, s hogy az is milyen, hogy az Ottlik-élmények a mai napig, 80 éves koromig élte-tően, elkísérve *őriznek*. Mindez, persze, elmondhatatlan; közelebbi dolgokra kell rátérnem.

Hogy végre verseskötetem legyen (jelenjen meg), Ottlikék ebben „direkt” módon nem segíthettek, arra tanárom (Nemes Nagy Ágnes), mesterfélém-barátom, Mészöly Miklós, de Jékely, Kálnoky, Kormos, Vass is háttér-képzéssel ott „hatott”; volt valami szerény kis hírem-nevem. (Előlegezték, is.) De munkáimmal (még gyarló prózai kísérletezéseimmel is) *mehettem* Ottlikékhoz! 1960–61 körül kezdtem írni a *Töredék Hamletnek* első, máig érvényes darabjait, és nemcsak Keserű Ilonát kérdeztem meg, „vers-e ez?” (egy haiku koan volt az!), hanem Ottlikot is, *ezerrel*. Hadd legyen e csekély dolgozatom némi különlegessége, hogy e témát ismertetem.

„SZELLŐSSÉG ELEMEI”

Ottlik az egész „emberi” és „szellemi” létezésem evidenciáját... hm... meghatározta. Minimum *meg-meg*. Jeleztem: pályára segített. Chandlerre rávett – néha eltanácsolt tőle. Oly mindegy. Egy alkalommal... elvállalt egy szerepet, melyre felkértem volna, sem? Legyen felelet a későbbi szó, szava „Hát te döntöttél így...” Érzem, feszengek; sutaságom kínos, jaj.

Ne divatozzunk tehát bizalmas-közlendősdiikkel. Tény: sokáig hittem, kifogásolja nálam a „túltengő” gombfocit, medvésdit-madarasdit. Ah! Lengyel Péterrel „üzente” meg halála után nekem: „Hajrá, gombfoci-angol; medve, veréb! Hajrá!” És állta egy gondos szavát külön is + halála utánra.

Elég!

Ide iktatom (szellősség) az ígért kuriózum-mozzanatot. Na ja, „ígért”.

Elsősorban nem arról van szó itt, hogy első kötetemből idézek. E szöveg-töredékek – magukban állva is kábé kész versek! – *kézírással érték egymást* egy kis füzetben, melyet Ottliknak minden formáság mellőzésével, kábé 5-6 éven át rendre odaadtam, lapozgatásra. (Ld. hümmögésre; bízom: bizalomra is, „örömökre”.)

Csak sorjázatom a darabos matériát. Így alakultak verseim 1960 és 1966 között. Türelmével, figyelmével Ottlik végigkísérte 1960–66 között érdemibb „*Töredék Hamletnek*”-utam. Nem fűzök kommentárt, emlékjelet minden versrészlet kiemeléshez. Olyan elemeket, amelyeket nem tartok „érdemibbnek”, nem sorolok itt. Rilke alapvető ismerete, értékelése alaptételünk volt. Ami engem illet, észrevétlen megtörtént az eltávolodás a nagy költő-mestertől, de változatlan maradt a személyes Ottlik-hatás. Ez lett mostanra szellősebb! Thimár kollégám könyvében, és nálam is. Manapság az ottliki életmű letehetetlen, szabad érték. Elemi, evidens, kezelhető és sok mindenhez kötődő. Egyedi, egyszeri. Nem szándékom állítani, hogy a *Töredék*... itteni idézetei mind magukban hordják már/még Ottlik szellemét. De *így* jutottam legalább valameddig: „az érvényesig”. (Hadd tűzzak akár, mit tehetnék?) Következzenek. A verscímeikkel az élen.

MINDEN HOGY KITÁGULT...

Áthullok eszméletemen.

Állandóan következem.

EGYRE...

Van, ahogy már lennem se kell, és akkor már, úgy, meg sem vagyok.

RÁOMLASZ...

Ráomlasz mindenedre: most már akárhonnán körülvehet –

CSAK ELHOMÁLYOSÍTOM

...kétféle nélkül összeér.

EGYMÁS

Háttal megyek, csak az kerül elélem, amit már elhagyok.

KÉT OLTÁR

Kettőzve űzi önmagát az egyetlen és elérhetetlen.

(Az „*egyetlen*” lett volna a kötet címe!)

MIND, MIND A RÉSZLETEK

Így lesz majd kevesebb,
mintsem hozzám elég.

EGY SEM

Őrzöd pár töredékét,
idegen egészeit.
(Mert hogy elveszted a részeit...)

II. TÖREDÉK (Hamletnek...)

kizuhanni, más nem, magunkon át –
Egy érintés-kérdés;
...olyan közelre hozza, hogy már
mozdulatlan színünk eléri...

KOAN BEL CANTO

S én – mint aki félrehajol
egy teljes térnyi szélből –
(*Ugye, egyik legerősebb helyem?!*)

KOAN III.

Némaság a hang helyett.
De a némaság mi helyett?
(*Szép „eleve-probléma”! Eleve mi helyett van mindig, ami van?!*)

T. S. ELIOT-ÉRME

...tükörzajából egy
hangom se tér meg:
most már csak néz beszédem.

(S még vagy +10 rész, mind a kötet s művem-alaphelye.) Ezeket a dolgokat (v. kezdeményeket) mutattam meg tehát nagy rendszerességgel Ottliknak, és semmiféle befolyásolás nem csökkentette önállóságomat; elkalandozó sértálgatások során ugyanúgy elkalandozó reflexiókban lehetett részem, szolid és tárgyyszerű világirodalmi és gondolkodói „leckékben”. A legszebbek a *szelős bizonyosságok*; ahogyan Thimár Attila nemes mód célba érő kötete *kezdeménye* lett ottlikológiam aktuális alakulásának, így alakít minden *erőltetés nélküli* képzet-kis-világ szinte mindig valamit azon, ami másképp meg se mutatkozna talán. Az *irodalmi szövedék* könnyűsége, hordozhatósága megindítja a rejtett szándékot; nem túlzok, ha azt mondom: esetemben a *dolog* egyáltalánját adta, kiegészítve engem abból a rögzült állapotból, hogy – bizony – mostanság nincs elegendő friss erőm *reflexiókra!* Az Ottlik-visszatéréskönyvre (és pár baráti biztatásra, például Tóth Ákos Szegedről, Gy. Horváth László Pasarét-Budáról stb.) megindult újra az „ihletődési kedvem”, visszaérkezés lett, persze, rejtély, miből...?

Ah, ugyan, mit *rejtély?! Egy* nagyszerűen eltalált arányú szeretettel és tisztelettel megírt könyvből, még ha azt a görcsösségemet nem tudtam is leküzdeni, mely a reagálások zártan irodalmi szabályrendjétől távol tart. Ám tartson, ha érdemlegesen jó kezdemények *szabadítanak!* Különös, hogy ily erős az Ottlik-féle versvonulat. És hogy a „töredék-kötet” ennyire őrizte a kialakult önállóságát, életileg ennyire szervesen kapcsolódik a mesterhez (illetve Thimár Attila szerint az *írótarshoz* „ott Budán, itt a Várhegy két oldalán).

Ottlikhoz talán csak Lengyel Péter *szólt* ilyen létezés-erővel, akaráson túl. De hát minden akaráson túl van, *ami elemi!* Ezzel végzem is itteni szólásom: már nem akarok több elemzőmunkát (magamtól), azaz: nem bírok így akarni. Legáltalább így vagyok *hívság nélkül* evidens, szabad.

Ottlik és a vers? Sokszor segített nekem a *Buda*-nagymester: fordítandó Rilkrét válogatni; Weöres akkoriban kevésbé ismert Közép-Kelet-képét árnyalni (az elsüllyedt, fantasztikus nevű városokról), de miért kellene bizonygatnom bármi ilyesmit, amikor ékes tanulság a magam kezdeményeinek szívbeli és csodaszerű megítéltetése. Kapcsolatunk annyiban volt csak hiányos, ahogy a (végső soron mégis „csak” tanítvány nem tehet életmű-minősítő megjegyzést, nem biztathat: „Cipi, Gyöngyi... mégis meg kéne születnie a háború utáni idők *Ottlik-vadregényének!*” Mert mennyit mondhatok így az életükről... Jaj, Ottlik tán túlságosan lovag-úriember volt, nem lépett túl „a halászetárin”, így az *Iskola* evidenciája nem ismétlődhetett meg *felöltien*... Fő szempont maradt a szó, a nyelv. Igaz, ezt a szempontot Thimár Attila könyve is több helyen (rendszerességgel) a mai *Buda*-végállapot jegyében kezeli; és a magam szerepe drukkeri lehet csak, áhító. Mit sem ér, hogy a legtöbbeknél 1000-rel többet tudok Ottlikék elbeszéléseiből... jó, de annak is 60 éve, és 1000-rel felejt is az ember. Véleményem: a *Buda* és környéke főleg regényírói pótcselekvést mutat. Igen, a vadregény kellett volna.

(Jaj, érzik, hogy titkon Thimár is mintha erősen fájlalná, hogy nem lett meg „a Pest”. A nem historikus, de huszadik-századi-küzdős, háborús város. Szintén védhető a zsargonnal; sőt.)

Jaj, mondom, zárjelen kívül. Az Ottlik által bátorított versek, dolgaim metafizikája mellett elő kellett volna jönnie a *matek magas röptén* túli bridzsmeghaladás regényes varázslatának. Mivel azonban ez itt mégis „csak” egy esszéféle, végezetül a szellősséghez kell visszaérnem. Relációkkal gazdag, *tartalmas* mozgalmasság ez az érzet-keltés a könyvben, ez a mindvégig (rejtve) belső párbeszédes forma. A kötet befejezése megóv minket a tanulságkeresésnek csak a gyanújától is. A *minden megvan* régimódias romantikája: tett zengés. A *semmi sincs sehogy* realitása nem fájó; életre-enyhített szív.

KIKÖTŐNAPLÓ

SZÁRAZFÖLDI NAPLÓ (OTROMBA)

Ld. hajónapló. Thimár Attila kedveltje Ottliknál a *Hajónapló*. „Iskola.” Van-e (volt!) iskolája? Éltük. Ottlik-modorban gondolkodtunk sokan. Ez (nyomokban!) máig megvan. Pl. (Baromság! az írás vagy *nincs*, vagy *nincsen soha vége*.) (HÁT CSAK RÖVIDEN! TD)

Egy rémszó: megkérdőjelezhetetlenségeink. (Könnyen, gyorsan magyarul...) De Ottlik nyomán ez alakult bennünk: tanulság. :

És hirtelen bedobálok írásbéli jeleket (+ = % & ; ! etc.), írásjeliség (az írásbeliség helyett), íme, mi minden *félrevisz*. Modor: hova? Stb. Vagy = ≠ példaként Ottlik.

Ha úgy tudod (érezed, hiszed etc.), hogy soha többé nem fogsz elemzést írni, a lényeg: jól tudd! Csak az becsület! Ha nem fogsz valamit soha *többé* (tenni), ahhoz jegyzeteket se kell csinálni. Nem jegyzel valamit (– ami még nincs). Az írással egyetlen szellemi jogot szerzel meg: többé nem írni! (De épp így is „csak” egyre írsz.)

Ottlik rám akaratlan így hatott: „Feldolgozni!” (Egykor ottlikian, ma ottlikológiailag [ez is szép szó].)

Kuszának ható jegyzetapparátusomat elküldöm egy íróársamnak ajándékba. E dolgozatban ott/itt van *rendjén*, de ez csak „*rendben*”, s mi van „*rend-*

jén”? Ld. „az írás baromság” (*Iskola*), sosincs vége, holott *végpont* akarna lenni. Megtakarítottam egy lap papírt. Ide szöveg nem jöhet több. (Becsület.) Kinek adjam e papír-pőrén-maradt-részét!? (Ld. Weöres) Ld. Weöres és Ottlik. Ld. Nemes Nagy Ágnes és Ottlik; „kimondani s elrejtteni”. Feldolgozatlan marad: a magány társassága; a társasság magánya. Írjam ezt: ha *úgy nézem*, életem így jegyekben van elpusztulva. Már késő, hogy akár az írás megmentő (pláne megváltó!) hatását reméljem. És nincs „hé, Cipi, kérlek” se (megj., „Cipi”: Ottlik baráti-kör neve). Nincs „Iskola, kérlek”; s hívság az „Istenem, kérlek”. Ez a szárazföldnapló. És kikötőmről: nincs elérve. *Mit várjak rajta?*!

Ha már Ottlik. Beírások ide.

A Thimár Attila-könyv „kapcsán” (ah, *Kapcsolás* írás, in *memoriam Arany!*) szellősségi ellengésekkel íródott munka (ez itt) alaposabban mutat meszszebbre, mint az némely *beírásokkal* kiegészíthető (lenne). Kiket köszönhetek Ottliknak a világirodalomból? Például Evelyn Waugh-t (*A megboldogult, Brideshead Revisited*, azaz Ottlik-fordításban *Utolsó látogatás*, aztán vagy 4-5 Waugh-mű még, s élén a *Jámbor pálya* magyarul), az *összes Chandler* könyvet, írtam, Ottlik már „óvott” is végül a túlságos beleszédüléstől, ah, rosszabb vész ne fenyegetessen, mint Krimi-Nagyurunk bűvölete! S folytathatnám, de... tartok mértéket. Hátha mégis tervezek egy külön dolgozatpárost a *fordított művek* és az „eredeti” Ottlik-munkák dolgában? (Szavam szegem? Evidenciámat? Rosszabb ügyben sose!) Itt stílszerűen említendő annyi (és itt említendő), hogy a *Töredék Hamletnek* című kötet „fülszövege”, hátlapja, mikor-hogy az Ottlik által szerkesztett válogatott elvarázsoló *Amerikai elbeszélők* című antológiának (Európa Kiadó, 60-as évek) egyik novellacímét idézi, kábé alapvetésül, hogy tudniillik „az élet lényeges referenciapontjai” közt nagyon is ott van „egy szikla, egy fa, egy felhő”, pontatlanul idézem, mert *így* hozzátoldhatom, hogy egy erdei úton egy söröskupak például, vagy sok egyéb ilyen. Az Ottlik-hatás elemi rétegéből effélék is vétetnek, ahogy Chandler megfoghatatlan stílus-sugárzása, no és témakísérő zenéje, s ez utóbbira kifejező példa, hogy a Fried István által egybegyűjtött, reflexiókötet formájában megjelent (Nat Roid-)portrém utóhangzata (borító-hátlap) Chandler nevét olyan listában szólaltatja, mint Artaud, Schnitzler, Duchamp etc., igaz, akik nem voltak Ottlik kedveltjei. Sebaj. De épp ez, a szabadság, ez volt Ottlik szellemének egyik legfőbb „hozadéka”; semmi erőltetés az elköteleződésre stb., s mert pl. tudva tudom, hogy az *Iskola* írója nem volt Németh László „hipertóniás dolgainak” sem nagy kedvelője (enyhe szó!), magam bátran, evidensen emeltem ki magamnak az orvosi munkát, 1000-rel az emberi *alap- és felhangjait!* Ottlik, igen, alap- és felhangokat közvetített nemesen, *miközben* sokszor hangsúlyozta, ő például velünk, fiatalabbakkal nem olyan zord és könyörtelen, mint amilyen másutt lenni tud! A csodák csodája volt, ahogy ő (Ottlik, Cipi) mindent *adni* tudott, semmit nem fogyatkoztatva szuverenitásunkon. Én pl. sosem éreztem hátrányát, hogy az Ottlik által talán nem mindenben kedvelt írók némelyikének (pl. Mészöly Miklósnak) „jó barátja” voltam. Érdekes itt Jékelyt, Vass Istvánt (mint Ottlik favorizáltjait, de nem minden kritika nélkül elfogadott íróársait) említeni. Ám erre a témára (ellentétben Waugh ügyével) soha nem fogok (gondolom) visszatérni. Egyáltalán, kérem, akit illet, ne vegye komolyan, ha eztán elemző cikkekre (ld. elébb) jelentkezem; ingadozni fogok utána!

Csak irigyelni tudom magamat (!) azért az áldásért, melyben a sors részesítgetett! Hogy tudniillik Nemes Nagy Ágnes, Kálnoky, Jékely, kicsivel később Weöres és *végig Ottlik*. Nem tudván persze, nyomolvasóként semmiféle „nagy erdő” útján megállapítani, mely nyomok *épp honnét* indulnak. Óhatatlanul eltávolodtam a *családi környezettől*, s e fogalomkörre később sem volt érdemi „mázlim”. Jaj! És; Ah! De a medvék, a madárkák, a gombfoci – és egyéb (házi) bajnokságok konzisztenciát adtak, evidens-szoros összefüggésrend-

szert. S „jaj és ah” mai életem már tán örök madártalansága, a 20-30 halál (s legalább 15 hiper fájó): betegít. Csakhogy én a könnyekkel már végképp takarékosan tudok bánni; és a felejtés nem-felejtő-művészetének muszáj-mestere vagyok (Mestere mi egyébnek lehetnék!) Ottlik hatása! *Egy másik világra* volt persze, úgy ½ részben. De az abszolút evidenciáé: az irodalom hajónaplós vízén. Rábízom magam arra a *tudásra*, hogy *tudhatom*, Ottlik végig valamiféle elemi figyelemmel kísért. Elhagyatottságát meg én tanulgom (nagyon) ebben-abban. Mivel legkritikusabbá (ijesztővé) váló óráim- napjaim után is (során is; sokán is) felhőtlennek bír hangzani hangom, végső baj *így* nem fenyeget (a világban, csekély körén). De amit talán kevesen akarnak „apercipiálni”, hogy elemi bajaim *fizikálisan* (is) vannak. Járásképtelenség magas százalékig, a biztonságot illetően, így pl. kb. *elbillenek*, ha egy-két percet helyben állnom kell; nem tudok városon belül sehova se utazni, pláne külvidékre satöbbi. Az elemzés képessége megvan, de elméleti írás (beszéd) igazi vágya már nincs. Írtam ezt. Ottlikot (elismétlem) láttam igencsak bizonytalan járás-állagban. Oda kellett volna lépnem? Magam most nem tudom, hova vezet még „utam”, a kb. sértetlen szellemi feldolgozóképeség mit ér?! Már gyanakodnom kell. Sőt, bizonyosság a mind több „nem tudom akarni”, letagadhatatlan a belső kisvilág sokszori külső megpróbáltatása, ilyesféleben a remények hiánya. *Ez is az ottlikológia*, ráadásul nem szellős. Ld. Pilinszky szellőivel és folyóival a még messze virradat. ENNYIT MÁRA.

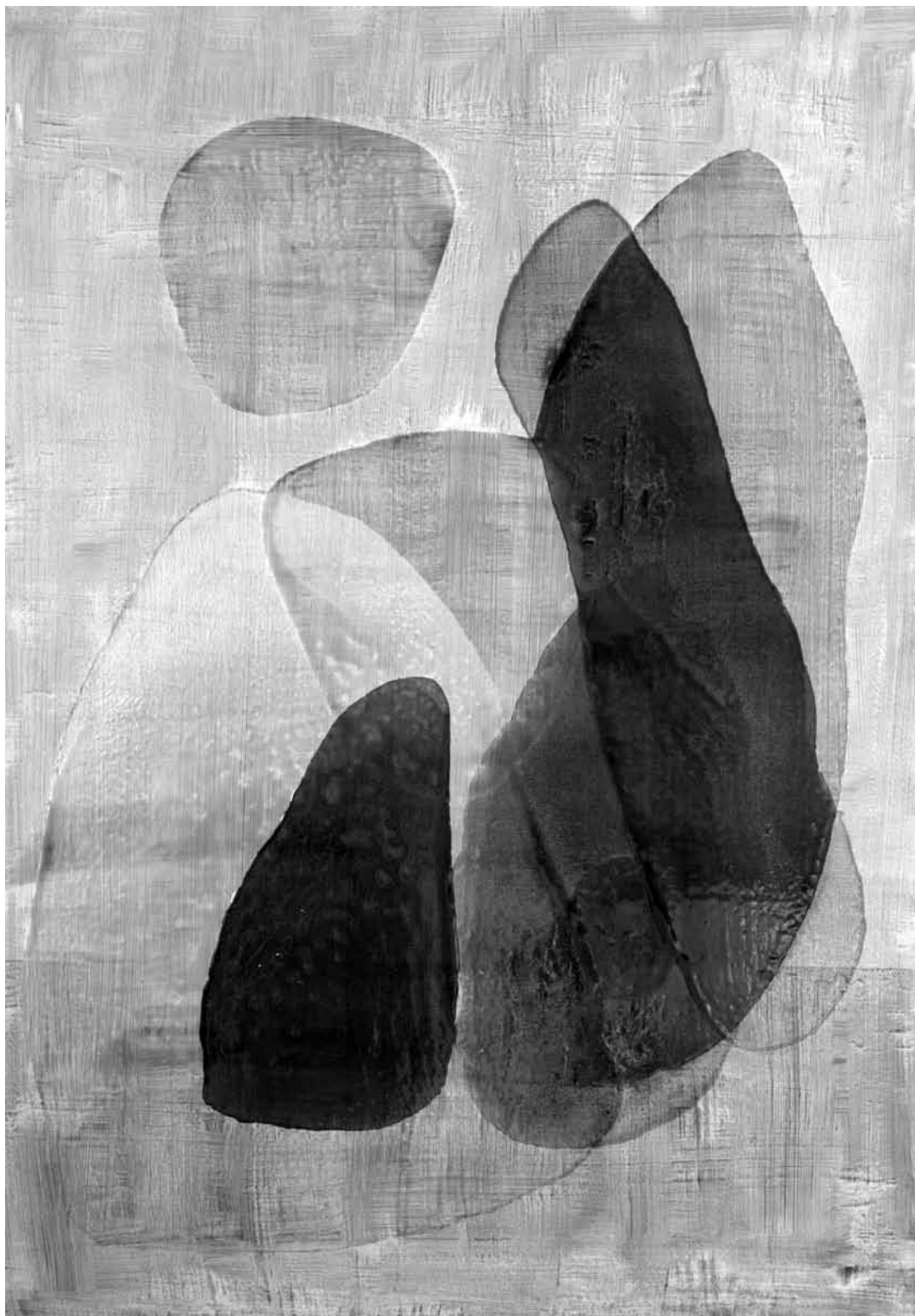
S ez olyan szép befejezés lenne, mondom szépernősen. Csak ott van mindig a ki-nem-fejezés ördöge/angyala, a wittgensteini. Mi tartozik ugyanis az „amiről nem lehet beszélni” tartományába, tehát amiről hallgatni kell! (Már régi közhely.) De Ottlik közhely-se, valódi helynek pedig: eleve megnevezhetlent mond. Az *Iskola* fő lényege is ilyesmi. Ki is van mondva. Ez a fő ellentmondás a tárgyban. Ha pedig magam az effélet a tematizálatlanság tényével és az érintés fogalmával véde(né)m ki, hol tartok, ha elemzést írok? Nem fel-lentmondás, el-lentmondás billegődsdi, hát ha plusz-mínusz forgatom a kérdést, *kőforgatom*. Nem kőfaragó: *kőforgató*. Van ilyen madár. S „beugrik” madaraim mind meghaltak, sokszorosán társvesztett lettem. Az ilyennel betegség is járhat. Ám derű – látványosan egyre visszatér. A kötelességtudás is ilyen? Író volnék, elemezniem kell. Ha ez, jobb tudásom ellenére, tematizálás is, tárgyérintés.

Holott.

Micsoda szó!

Hol ott, ott hol? Így kerültem vissza Ottlikhoz itt. Ő az én Budám? Túl tetszetős hasonlat! *Túltetszés*. Nem *túltesz*, hanem túl *tetsz*. Bosszús önmagam: most még ilyesképpen megnyugvásom sincs? ...már nem írok géppel. Itt köszönöm meg, hogy a munka gépbe írását elvégzik nekem. Több jelentkező van rá majdnem mindig. Hála, akiét kapom végül. De az igazi „*majdnem mindig*”: a soha. Azt pedig sose szabad mondani. Ottlik nem a *soha* írója volt. Nem. De épp a Thimár Attila által kedvelt, érdemben mű-formáló erővel *továbbélő* hajónaplózás a végső *iskolai* keret. Körbe-elérintő. *Befejezni* azért kell (amit lehet, ami így szerves), hogy a befejezetlenség ne sugalljon hamis öröklétet. Az igazi öröklét Weöresnél jön elő, és *stilizáltság*. Fájó, hogy legjobb szellemi mű-lehetőségeinkről rá kell jönnünk: *stilizáltságok*, például a Pilinszky-féle végsők ellenében, azokhoz képest. De az ottlikológia igazi érdeme, mármint magánál a hajónaplóírónál, hogy a szabad sétálás, atlétikanézés, olvasás, *gondolkodás*, *tervezés* etc. mind a wittgensteini némaságot meghaladó, kontrázó élet-ajándék. Ez, ismétlem, az ottlikológia lényege: a szellősség. Amelybe belefér a bekettológia, kurtágológia is... ahogy e képzetek pár hete egy éjszakai töprengés során (kávél! kis vörösbor! zsemle) előjöttek nekem. És lám-

pát kapcsoltam, fel! és jegyezgetni kezdtem... A csend ott: magány volt, de ki törődött mással! Ottlik igazi „mindenmegvanja” is ilyen (szerintem). Nem tárgyi; hanem képzet. Képzet, mely továbbképez, de semmi képzelet. Semmi „klop-klop szívdobogás”, ahogy Ottlik maga kb. mondja is. A tiszta-féle lélek-állapot: mely *maga* az *elérintés*, a téma és a tematizálatlanság együtt. A (van-e) csoda.

ROMVÁRI MÁRTON, Árnyak (Elimozdulás), 2013–14

ROMVÁRI MÁRTON, Kollázs 08., 2016; Kollázs 04., 2016

ROMVÁRI MÁRTON, Kollázs 02., 2017; Objekt 03., 2017